

ВІДГУК

офіційного опонента Кіци Мар'яни Олегівни,

кандидатки наук із соціальних комунікацій, доцентки кафедри журналістики та засобів масової комунікації НУ «Львівська політехніка»

на дисертаційну роботу **Россінського Артема Ігоровича**

«Соціокомунікаційні технології медіатизації футболу: глобальний контекст і український досвід воєнної доби»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 061 Журналістика, галузь знань 06 Журналістика

Загальна оцінка роботи. Кваліфікаційна наукова праця Россінського Артема Ігоровича становить собою самостійну, цілісну та глибоко опрацьовану розвідку, сфокусовану на з'ясуванні соціокомунікаційних механізмів, цифрових інструментів та трансформаційних моделей медіатизації футболу під впливом технологічного поступу та воєнних викликів. Представлене дослідження є високозатребуваним у вітчизняному журналістикознавстві, оскільки концептуалізує адаптивність спортивних медіаструктур, їхню комунікаційну автономію та консолідуючу роль у вітчизняному інформаційному полі. Дисертація оформлена згідно з чинними нормативно-правовими вимогами до робіт на здобуття ступеня доктора філософії. Структура праці побудована чітко й системно: вона містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три змістовні розділи з підсумковими висновками до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел (254 найменування) та додатки. Стиль викладу матеріалу є виразно академічним, аналітика та теоретичні узагальнення відрізняються логічною послідовністю і в повній мірі розкривають поставлені завдання. Джерельна база відтворює високий рівень обізнаності здобувача з актуальним вітчизняним та міжнародним науковим дискурсом. Рецензована

робота демонструє належний рівень наукової зрілості автора та є завершеним кваліфікаційним дослідженням.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Вибір теми дослідження А. І. Россінського є цілком виправданим і зумовлений потребою наукового осмислення стрімкої перебудови сучасного спортивного медіапростору, що функціонує в умовах перетину глобальних процесів платформізації та безпекових викликів воєнного часу в Україні. У теперішніх реаліях функціонування мас-медіа медіатизація футболу трансформувалася з простого висвітлення спортивного процесу на ключовий чинник реструктуризації медіагалузі, що визначає нові алгоритми взаємодії суб'єктів комунікації, змінює контентні стратегії клубів та модальність залучення аудиторії через цифрові екосистеми.

Вагомого значення праця набуває у світлі аналізу специфіки українського досвіду воєнного тринадцятиріччя (2014–2026 рр.). Фізичні та інституційні руйнування інфраструктури, вимушена релокація суб'єктів ринку, безпековий фактор та обмежений фізичний доступ до стадіонів сформували унікальний соціокомунікаційний режим «перманентної загрози». За таких умов мережеві канали (соціальні мережі, месенджери, OTT-сервіси) та запуск єдиного національного телепулу («УПЛ.ТБ») виявилися не просто альтернативними майданчиками дистрибуції, а фундаментальними інструментами виживання галузі. Спортивна комунікація перебрала на себе ключові соціальні функції — психотерапевтичну, консолідуючу та міжнародно-репрезентаційну (інструмент «м'якої сили»).

Ураховуючи брак комплексних журналістичнознавчих розвідок, які б поєднували аналіз цифрових новел (Telegram, YouTube, OTT, фанкоїни, ШІ) із дослідженням адаптивних антикризових моделей спортивних медіа, дисертаційна робота А. І. Россінського постає вагомим і наразі актуальним внеском у теорію та практику соціальних комунікацій.

Наукова новизна одержаних результатів. Отримані А. І. Россінським результати володіють беззаперечною науковою новизною та суттєвою теоретико-практичною значущістю. Серед найважливіших здобутків дисертанта варто відзначити такі:

Уперше:

- обґрунтовано теоретико-методологічний базис аналізу спортивних медіапрактик в умовах екстремального воєнного стану на підставі поєднання міждисциплінарного, кризоорієнтованого та компаративного підходів, що дало змогу виокремити соціокомунікаційні специфіки роботи медіа в умовах «перманентної загрози»;
- визначено соціокомунікаційний потенціал інноваційних інструментів (зокрема фанкоїнів) у системі цифрового просьюмеризму та гейміфікації взаємодії фанатських спільнот із клубами;
- структуровано та типологізовано наслідки інфраструктурних втрат (руйнування спортивних об'єктів, релокація клубних структур) як факторів, що детермінують вимушену трансформацію моделей медіатизації;
- проведено цілісний аналіз функціонування мультимедійного майданчика «УПЛ.ТБ» як нової соціокомунікаційної моделі національного телепулу, адаптованого до безпекових викликів воєнного стану.

Удосконалено:

- періодизацію еволюції вітчизняного спортивного медіапростору, у межах якої науково аргументовано виокремлення десятого етапу — періоду функціонування медіа в умовах воєнного стану (з 2014 р. / повномасштабний етап з 2022 р.) з притаманними йому адаптивно-мобілізаційними комунікаційними практиками;
- наукове розуміння специфіки дистрибуції спортивного контенту через OTT-платформи (на прикладі «MEGOGO») в контексті

квазімонополізації ринку медіаправ та формування закритих цифрових екосистем;

- підходи до дослідження мовно-стилістичного та візуального арсеналу спортивної трансляції, зокрема через впорядкування лексичного корпусу коментаторів (110 одиниць) та встановлення специфіки деформації візуальної логіки висвітлення подій.

Набули подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо медіатизації спорту як неперервного соціокомунікаційного метапроцесу, у якому спортивні суб'єкти трансформуються у самостійні медіацентри зі власними цифровими каналами комунікації;
- типологізація суб'єктів медіаспоживання (вболівальників) із виділенням 6 специфічних категорій, що відображають трансформацію соціально-демографічної карти та моделей сприйняття контенту в сучасній Україні.

Оцінка змісту, обґрунтованості та достовірності результатів.

Перший розділ дисертації присвячений теоретико-методологічним засадам вивчення медіатизації спорту та є концептуальною основою всього дослідження.

Автор здійснив ґрунтовний аналіз еволюції наукових підходів до розуміння медіатизації, спираючись на праці провідних зарубіжних і українських дослідників. Позитивної оцінки заслуговує прагнення не обмежуватися викладом окремих теорій, а інтегрувати їх у власну концептуальну модель дослідження. Переконливо обґрунтовується вибір концепції глибинної медіатизації Андреаса Хеппа як методологічної основи роботи, що є цілком виправданим з огляду на предмет дослідження.

Важливою науковою перевагою дисертації є запропонована автором періодизація розвитку медіатизації спорту. На відміну від традиційних підходів, вона ґрунтується не лише на хронологічних межах, а насамперед на

зміні домінантних комунікаційних моделей, характері взаємодії спортивних інституцій із медіа та рівні інтеграції медіалогіки у функціонування спортивної сфери. Такий підхід демонструє самостійність наукового мислення автора і становить одну з вагомих складових наукової новизни дисертації.

Заслуговує позитивної оцінки й спроба розглядати спорт як соціальний інститут, що функціонує у взаємодії різних логік — спортивної, медійної, політичної та економічної. Це дозволяє вийти за межі традиційного розуміння спортивної журналістики як сфери виключно інформаційного супроводу спортивних подій та представити медіатизацію як складний багаторівневий процес інституційної трансформації.

Цікавими є результати історичного аналізу розвитку медіатизації спорту, в межах якого автор простежує взаємозв'язок між розвитком технологій масової комунікації та еволюцією спортивної індустрії. Переконливо показано, що саме спорт неодноразово ставав майданчиком апробації нових медійних технологій, тоді як розвиток комунікаційних технологій, своєю чергою, трансформував економічні моделі функціонування спортивної сфери.

Безумовною перевагою першого розділу є аналіз функціонування спорту в умовах довготривалих криз і воєн. Автор вдало інтегрує класичні історичні кейси — Олімпійські ігри 1936 року, період Холодної війни, сучасні приклади використання міжнародних спортивних форумів як інструментів політичного впливу — із сучасною українською практикою. Це дозволяє продемонструвати еволюцію політичних функцій спортивної комунікації та показати, що в умовах цифрової медіатизації спорт дедалі частіше виступає елементом стратегічної комунікації держав.

Позитивної оцінки заслуговує й запропонована автором інтерпретація повномасштабної війни як чинника, що радикально трансформував функції спортивної комунікації. У роботі аргументовано доведено, що український футбол у сучасних умовах виконує не лише спортивну чи комерційну

функцію, а й стає важливим засобом формування міжнародного іміджу держави, підтримки національної ідентичності та протидії російській інформаційній агресії.

Загалом перший розділ характеризується високим рівнем теоретичного опрацювання проблематики, демонструє належне володіння сучасними концепціями медіатизації та створює міцне методологічне підґрунтя для подальшого емпіричного дослідження.

Другий розділ дисертації присвячено дослідженню соціокомунікаційних технологій спортивних інституцій у контексті медіатизації футболу та аналізу сучасних цифрових механізмів виробництва, поширення і споживання спортивного контенту.

Розділ вирізняється значним обсягом емпіричного матеріалу, широким використанням сучасних статистичних даних, аналітичних звітів, цифрових метрик та результатів власних спостережень автора. Особливо важливо, що дослідження не обмежується українським контекстом, а розглядає процеси медіатизації футболу як глобальне явище, що дозволяє виявити як універсальні закономірності розвитку спортивних комунікацій, так і специфічні особливості їхнього функціонування в Україні.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора розглядати спортивний контент як комплексне явище, що формується в результаті взаємодії вербальних, візуальних та аудіальних компонентів. Такий підхід дозволив вийти за межі традиційного аналізу журналістських текстів і розглянути спортивну комунікацію як багатоканальний процес створення смислів та емоційного впливу на аудиторію.

Особливої уваги заслуговує проведений аналіз мовних практик спортивних коментаторів. Автором здійснено масштабну систематизацію спеціалізованої спортивної лексики, виявлено джерела її походження та особливості функціонування в українському медіапросторі. Важливим результатом є спроба впорядкувати та категоризувати лексичний масив, що

використовується у спортивному коментуванні. Це створює підґрунтя для подальших лінгвістичних і соціокомунікаційних досліджень спортивного дискурсу.

Окремої позитивної оцінки заслуговує підрозділ, присвячений цифровим платформам у структурі сучасної медіатизації футболу. Автор демонструє належне розуміння процесів платформізації медіапростору та переконливо обґрунтовує тезу про трансформацію футбольних клубів у повноцінних виробників контенту. На основі аналізу діяльності провідних європейських клубів та українського футбольного клубу «Шахтар» показано, що сучасні спортивні організації дедалі активніше використовують соціальні мережі для формування власних комунікаційних екосистем, мінімізуючи залежність від традиційних медіапосередників.

Варто відзначити проведений автором аналіз функціонування Instagram як одного з ключових інструментів сучасної спортивної комунікації. Отримані результати підтверджують зростання ролі коротких відеоформатів, персоналізованого контенту та емоційно орієнтованих стратегій взаємодії з аудиторією. Особливу цінність становить вивчення адаптаційних механізмів українських клубів в умовах вимушеної релокації та воєнного часу.

Цікавими є результати дослідження українського футбольного сегмента YouTube. Автор обґрунтовано констатує появу нових форм спортивної журналістики, що функціонують поза межами традиційних редакційних структур. Аналіз демонструє поступове розмивання меж між професійною журналістикою, експертною аналітикою та аматорським контентом, що є характерною рисою сучасної цифрової медіасистеми.

Важливою складовою розділу є дослідження OTT-платформ як новітньої моделі дистрибуції спортивного контенту. Автор переконливо показує, що трансформація телевізійного мовлення у напрямі цифрових платформ супроводжується зміною моделей споживання контенту,

підвищенню рівня персоналізації та зростання конкуренції між сервісами за увагу аудиторії.

Науковий інтерес становить також аналіз новітніх технологій, які поступово інтегруються у спортивний медіапростір. Йдеться насамперед про використання генеративного штучного інтелекту, технологій автоматизованого створення контенту, інструментів аналізу великих масивів даних та цифрових механізмів взаємодії з аудиторією. Автор демонструє обізнаність із сучасними тенденціями розвитку цифрових комунікацій і вдало інтегрує ці процеси в загальну концепцію медіатизації спорту.

Безперечною перевагою другого розділу є те, що автор не обмежується констатацією окремих технологічних змін, а прагне виявити загальні закономірності розвитку сучасного спортивного медіапростору. У результаті дослідження переконливо доведено, що медіатизація футболу на сучасному етапі набуває ознак складної цифрової екосистеми, у межах якої взаємодіють спортивні інституції, медіаплатформи, алгоритмічні системи та активні аудиторії.

Третій розділ дисертації є найбільш самостійною та практично орієнтованою частиною дослідження. Саме тут автор переходить від аналізу загальних закономірностей медіатизації спорту до вивчення українського досвіду функціонування футбольних медіа в умовах повномасштабної війни, обравши центральним об'єктом дослідження платформу «УПЛ.ТБ».

Насамперед слід відзначити, що цей розділ містить значний обсяг авторських емпіричних напрацювань, які мають ознаки наукової новизни. Автору вдалося систематизувати великий масив нормативно-правових документів, статистичних матеріалів, внутрішніх регламентів, контентних характеристик платформи, що дозволило комплексно дослідити процес становлення нового медійного суб'єкта українського футбольного простору.

Позитивної оцінки заслуговує дослідження трансформації українського футболу протягом 2014–2025 років. Автор переконливо

демонструє, що російська військова агресія істотно змінила не лише організацію спортивних змагань, а й принципи функціонування спортивної журналістики, телевізійного виробництва, цифрових платформ та комунікаційної взаємодії із вболівальниками. Важливим результатом є висновок про поступове перетворення футболу на складову державної стратегічної комунікації та міжнародної репрезентації України.

Цікавими є результати аналізу функціонально-технологічної моделі діяльності «УПЛ.ТБ». Автор докладно характеризує специфіку телевізійного виробництва, технічні стандарти трансляцій, особливості організації прямих ефірів, структуру програмування та контентного наповнення. Водночас дослідження не обмежується технологічним описом, а показує взаємозв'язок між виробничими процесами та сучасними тенденціями цифрової медіатизації.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора не лише описати сучасний стан функціонування платформи, а й окреслити перспективні напрями її розвитку. Запропоновані рекомендації щодо розширення інтерактивних механізмів взаємодії, використання інструментів гейміфікації, активнішого залучення користувацького контенту та незалежних спортивних блогерів свідчать про практичну спрямованість дослідження та його прикладне значення.

Загалом третій розділ є найбільш самостійною частиною дисертаційної роботи. Він містить результати власних емпіричних досліджень автора, демонструє високий рівень володіння сучасними методами аналізу медіапроцесів та підтверджує здатність дисертанта самостійно розв'язувати складні наукові завдання у сфері соціальних комунікацій.

Підсумовуючи аналіз змісту дисертації, слід констатувати, що її структура є логічною та внутрішньо узгодженою. Авторіві вдалося забезпечити послідовний перехід від теоретичного осмислення феномену медіатизації спорту до його емпіричного дослідження на прикладі сучасного

українського футбольного медіапростору. Це свідчить про цілісність авторської концепції та належний рівень наукової аргументації викладених положень.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту й оформлення дисертації.

Загалом схвально оцінюючи зміст і результати дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають переважно дискусійний характер і спрямовані на подальше вдосконалення роботи.

1. Попри загалом високий рівень теоретичного опрацювання проблеми, окремі положення потребували б чіткішого розмежування концепцій, які належать до різних наукових традицій. Автор продуктивно використовує системний підхід Н. Лумана для інтерпретації спорту як соціальної системи, поєднуючи його з концепціями медіатизації А. Хеппа, С. Хьярварда та інших дослідників. Водночас окремі формулювання, зокрема щодо прагнення спортивної системи до «спортивного успіху» та її адаптації до медіалогіки, залишають простір для дискусії щодо співвідношення положень системної теорії та сучасних концепцій медіатизації. Чіткіше окреслення меж застосування кожної з теоретичних моделей зробило б концептуальний фундамент дослідження ще більш послідовним.
2. Позитивно оцінюючи прагнення автора інтегрувати безпековий вимір у дослідження медіатизації футболу, слід зазначити, що окремі фрагменти роботи виходять за межі безпосереднього предметного поля спеціальності С7 «Журналістика» (с. 90-94). Зокрема, аналіз механізмів забезпечення безпеки спортивних заходів, діяльності правоохоронних органів та спеціальних служб подекуди набуває самотійного характеру. На нашу думку, більш

доцільно було б акцентувати увагу передусім на тому, як безпекові чинники трансформують журналістські практики, цифрові комунікації, медіалогіку спортивних подій та репрезентацію футболу в сучасному інформаційному просторі.

3. Третій розділ дисертації містить ґрунтовний аналіз автора щодо функціонування платформи «УПЛ.ТБ», що є однією з найсильніших складових роботи. Разом із тим використання переважно одного кейсу певною мірою звужує можливості ширших наукових узагальнень. На нашу думку, використання порівняльного аналізу аналогічних міжнародних моделей спортивного мовлення дало б змогу чіткіше окреслити специфіку українського досвіду, відмежувати його унікальні риси від загальносвітових тенденцій розвитку спортивних медіа та посилити аргументацію окремих авторських висновків.
4. На наш погляд, окремі композиційні рішення могли б бути більш вдалим. Зокрема, значні за обсягом таблиці (наприклад, перелік спортивної лексики українських коментаторів або порівняльні статистичні матеріали третього розділу) доцільніше було б винести до додатків, залишивши в основному тексті лише узагальнення результатів їх аналізу. Крім того, у підрозділі, присвяченому Instagram як комунікаційній платформі, логіка викладу була б більш послідовною за принципом «від загального до конкретного».

Загалом, зазначені зауваження не заперечують загальної наукової цінності дисертаційного дослідження, але лише спонукають до роздумів та подальших наукових пошуків.

Дисертаційна робота Россінського Артема Ігоровича «Соціокомунікаційні технології медіатизації футболу: глобальний контекст і український досвід воєнної доби» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць

відповідно до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 2022 р. № 44 та наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502) та Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара і рекомендується до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді. Автор дисертації Россінський Артем Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 061 Журналістика.

Офіційний опонент

кандидатка наук із соціальних комунікацій,
доцентка кафедри журналістики
та засобів масової комунікації
НУ «Львівська політехніка»

Мар'яна КІЩА

Підпис засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Львівська політехніка»

Ірина ЯРЕМЧУК